

เภสัชภัณฑ์ที่เตรียมเพื่อใช้ทันที (Extemporaneous Preparations)

เภสัชภัณฑ์ที่เตรียมเพื่อใช้ทันที (Extemporaneous Preparations) เป็นยาเตรียมขึ้นสำหรับผู้ป่วยเฉพาะราย เฉพาะโรค เมื่อมีใบสั่งยาเป็นครั้งๆ ไป เป็นยาที่เตรียมเพื่อใช้ทันที เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเกิด chemical instability หรือ เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารยาแก่ผู้ป่วยเด็ก โดยการเปลี่ยนรูปแบบของยาเตรียมจาก tablets หรือ capsules ให้เป็น liquid dosage form เป็นต้น

สาเหตุที่ต้องเตรียมยาเพื่อใช้ทันที

1. แพทย์ต้องการยาที่มีความเข้มข้นน้อยสำหรับเด็กเล็ก
2. ผู้ป่วยมีปัญหาการกลืนยาขนาดใหญ่ได้
3. ผู้ป่วยมีปัญหาการแบ่งยาให้ได้ขนาดที่ต้องการ
4. ยาในท้องตลาดไม่เหมาะสมทั้งรูปแบบและความเข้มข้น
5. แพทย์ต้องการใช้ยาเฉพาะรายเฉพาะโรคซึ่งไม่มีจำหน่ายในท้องตลาด
6. ผู้ป่วยบางรายมีอาการแพ้สารช่วยบางชนิดที่ใช้ในการผลิตยา เช่น แพ้สาร preservative ในยา แผ่นน้ำหอมใน rollon

ประเภทของ Extemporaneous Preparations

แบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามลักษณะของการเตรียม

1. ยาเตรียมปราศจากเชื้อ (Sterile products) เช่น ยาฉีด Intravenous admixtures, parenteral nutritions, Cytotoxic preparations, ophthalmic preparations เป็นต้น
2. ยาเตรียมทั่วไป (Non-sterile products) เช่น oral preparations, topical preparations

การเตรียมน้ำชนิดรับประทานจากยาเม็ด

Vehicle สำหรับการเตรียมนยา

เช่น orasweet สูตรปรับปรุง เตรียมจาก simple syrup, sorbital, water, ph 4.2 vehicle อื่นๆ เช่น cherry syrup, HSC vehicle

วิธีเตรียมจากยาเม็ด

1. บดยาในโถงบดยาให้ละเอียด
2. levigate ผงยาให้เนียนด้วย glycerin ปริมาณเล็กน้อย
3. ผสมน้ำกระสายยา (ready to use vehicle) ที่ละน้อย ด้วยวิธี geometric propotion ให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกัน
4. เทใส่ภาชนะบรรจุ (ขวดสีชา) ที่เตรียมไว้
5. เติมน้ำกระสายยาที่เหลือหรือใช้ล้างยาที่เหลือในโถง และปรับปริมาตรให้ได้ (ตามที่ต้องการ)
6. เขย่าแรงๆ ให้ยาเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน

การเก็บรักษา

ตำรับของเหลวที่มีน้ำ เก็บในอุณหภูมิ 2- 8 องศา

การระบุนวันหมดอายุ

ตำรับของเหลวที่มีน้ำ มีอายุ 14 วันหลังจากวันผลิต

การเตรียมยาครีม

เทคนิคการผสมยาครีม

1. การผสมผงยาที่ละลายยากหรือไม่ละลายจะต้องใช้สารบีบด (Levigate agent) ได้แก่ glycerin ,propyleneglycol, PEG 400 เป็นต้นปริมาณสารบีบดที่ใช้ให้ใช้พอให้ผงยาเปียก หรือใช้อัตราส่วน ยาพื้น 5 กรัม ต่อ น้ำยา 1 หยด
2. แนะนำให้ผสมในโถงเพื่อให้ยาเข้ากันได้ดี ถ้าผสมบน slab เมื่อเตรียมยาปริมาณน้อย เช่น 5 กรัมเท่านั้น บดยาที่จะผสมให้ละเอียด โดยใช้โถง เพราะถ้ายาไม่ละเอียดพออาจทำให้เกิดอันตรายต่อผิวหนัง และการทำให้ผงยาละเอียดเป็นการเพิ่มพื้นที่ผิวของผงยาและทำให้ประสิทธิภาพในการรักษาของตัวยาเพิ่มขึ้นด้วย
3. ใช้แบบฟอร์มยาเตรียมเมื่อแพทย์สั่งจ่ายยาครีมแบบแบ่งบรรจุชื่อ “แบบบันทึกการเตรียมยาที่แพทย์สั่ง”
4. การบดผสมผงยากับยาพื้น ใช้เทคนิคการเจือจางแบบเรขาคณิต (Geometric dilution) เพื่อให้ผงยาผสมเข้ากับยาพื้นได้อย่างสม่ำเสมอ เช่น นำยาพื้นปริมาณ 1 กรัม ผสมกับผงยาที่ละลายด้วยสาร levigate แล้ว คลุกเคล้าให้ยาเข้ากันได้ หลังจากนั้นเติมยาพื้นปริมาณ 1 กรัมผสมให้เข้ากัน แล้วเติมยาพื้นลงไปอีกเท่ากับจำนวนของยาครีมที่ผสมได้ใหม่ ทำต่อไปเช่นนี้จนหมดจำนวนยาพื้นตามต้องการ ตักยาออกจากโถงโดยใช้ไม้พาย เพื่อปาดยาที่ติดอยู่ในโถงได้หมด
5. กรณีสารที่ผสมเป็นสารละลาย เช่น LCD ให้เตรียมในโถง และค่อยๆ หยดสารละลายทีละน้อยในยาพื้นประมาณ ¼ ของยาพื้นที่ใช้ แล้วจึงค่อยๆ เติมยาพื้นที่ละ ¼ ผสมให้เข้ากันทุกครั้งจนกว่ายาพื้นจะหมด
6. การเตรียม Salicylic acid ointment ทุกชนิด ให้ใช้ PEG หยดลงไปปริมาณพอให้ผงยาเปียก และบดบน slab จนผงยาละลายหมด ก่อนนำมาผสมกับ hydrophilic ointment ถ้าแพทย์สั่ง SA cream ให้เตรียมใน hydrophilic ointment ทุกครั้ง
7. **LCD cream**
  - ใช้สำหรับผู้ป่วยโรคผิวหนังอักเสบเป็นสะเก็ดเงิน
  - LCD = liquor cold tar derivative ทำจากสารสกัดน้ำมันดิน จึงมีกลิ่นฉุน และมีสีเหลืองติดเป็นเนื้อผ้าได้
  - อาจผสมใน cream base, steroid cream อื่นๆ ได้ และถ้าแพทย์ต้องการเป็น ointment ให้ใช้ hydrophilic ointment เตรียมแทน Vaseline
8. Zinc paste เตรียมใหม่อายุ 3 เดือน

ข้อสังเกตสำหรับคลินิกผิวหนัง

1. ยาครีมที่มี base 2 ชนิด ต้องระวังเจ้าหน้าที่จัดผิดชนิด เช่น Fucidin cream/ointment Dermovate cream/ointment Diprosone cream/ointment
2. ยาที่มีส่วนผสมของ salicylic ต้องใช้ base ชนิด Hydrophilic ointment เนื่องจากมันกว่าครีมเบสธรรมดาและเป็นคนละชนิดกับครีมเบส เพราะจะมีปริมาณน้ำในสูตรน้อยกว่า Base ธรรมดา
3. จนท.อาจเขียนวันหมดอายุบนตลับหรือขวดยาผิด โดยไประบุวันที่แบ่งบรรจุเป็นวันหมดอายุ
4. ยาครีมอาจไม่เต็มตลับหรือเป็นตลับเปล่าได้ ถ้ามีเวลาควรเปิดดูภายในตลับด้วย
5. Urea cream ข้างผลิต 5%,10% เป็นเวชสำอางค์ แต่ 20% ต้องจดทะเบียนเป็นยาจึงไม่มีจำหน่าย ต้องเตรียมเอง
6. Hydroquinone ทุกความแรง ต้องเก็บในตู้เย็น เพื่อป้องกันการถูก oxidation แล้วครีมจะเปลี่ยนสี

การเตรียมยาน้ำใช้ภายนอก

1. **Salicylic solution (ชนิดน้ำ-มักใช้กับผม หนึ่งสัปดาห์)**

เตรียมโดยใช้ solvent คือ

-alcohol 95 %	ปริมาณ 20%
- propylene glycol	60%
-น้ำ	20%

ห้ามเอาผง salicylic ละลายกับ alcohol เพียงอย่างเดียว เพราะจะทำให้เกิดผลึกแสบคันในภายหลังได้

2. Aluminium Chloride

-ใช้ทาระงับเหงื่อ ในคนที่แพ้ลูกกลิ้ง

-มีความเข้มข้น 2 ขนาด คือ 6.25% (ใช้กับรักแร้) , 20% (ใช้กับฝ่ามือฝ่าเท้า) (สารละลายใช้ Alcohol (95%) 20% + น้ำ 80 %) เช่น เตรียม 30 ml ตวง alcohol 95% 6 ml + น้ำให้ครบ 30 ml)

การเตรียมยา Freshly prepare (อายุ 14 วัน)

1. XZG ผสม 10 : 10 (Xylocaine viscous+ Glycerin) ใส่ขวด 30 c.c.
2. Boric 3% 240 ml โดยนำน้ำ 125 ml + กาต้มน้ำ+ เดมน้ำอีก 100 ml ผงที่ซั่งไว้
3. Sodium bicarbonate 7.5 % ใส่ น้ำ 7 ml + glycerin 3 ml ใส่ขวด 10 c.c
4. Ephedrine solution 0.25%, 05%, 1% นำขวดที่หน่วยผลิตซึ่งผงยาใส่ไว้แล้ว+ใส่น้ำ 5 ml เขย่า+น้ำอีก 5ml ใส่ขวด 10 cc

ยาอื่นๆที่ผสมน้ำ กำหนดอายุ 14 วัน

- 1..Aluminium chloride
2. Sodium thiosulfate 20% จำขวดละ 30 cc.
3. 50% magnesium sulfate (ดีเกลือ)
4. Benzylbenzoate 12.5% (เตรียมจาก 25%)

การเตรียมยาตาจากยาฉีด

สิ่งสำคัญคือ

1. ทำความสะอาดบริเวณปฏิบัติงาน โดยฉีด 70%Alcohol ที่ผ้า gauze แล้วเช็ดทำความสะอาด เตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมและจัดวางบนพื้นที่ปฏิบัติงาน
2. ทำความสะอาดมือด้วย Alcohol rub สวมถุงมือ ใส่ mask ให้เรียบร้อย
3. ทำความสะอาดจุกยาง vial , จุกยางของน้ำเกลือ (BSS) ด้วยสำลีชุบ 70% Alcohol
4. ถอดปลอกครอบเข็มของ syringe ออก ระวังอย่าสัมผัส ส่วนต่อหัวเข็ม
5. ดูด BSS จากขวด ตามปริมาตรที่คำนวณได้ (แทงเข็มลงในขวด โดยดึงปลาย plunger เพื่อแลกอากาศ 70-80 % ของปริมาตรที่ต้องการใช้จริง แทงปลายเข็มเอียง 45 องศา จากนั้น ค่อยๆ ดูดBSS แลกอากาศกับสารละลาย ปรับปริมาตรตามที่ต้องการ
6. เติมBSS ที่ได้ ลงในขวดยาหยอดตา
7. เติม ยาที่ได้ reconstitution แล้ว ตามปริมาตรที่คำนวณได้ ลงในขวดยาที่มีBSS อยู่แล้ว
8. ฉลากยาตา ต้องชัดเจนและถูกต้อง ควรระบุวิธีการเก็บรักษา ต้องเก็บในตู้เย็น
9. การกำหนดวันหมดอายุของยาที่ผลิต ยึดตามความคงตัวของผลิตภัณฑ์และความเป็นไปได้ของการปนเปื้อนจุลินทรีย์ของตัวยานั้น

วิธีการคำนวณและการเตรียมยาหยอดตา

1. Cefazolin eye drop 50 mg/ml

Cefazolin 1 g (ผงแห้ง)	1 vial
BSS eye drop	15 ml
0.9 % NSS 5 ml	1 อัน

วิธีการเตรียม

1. เตรียม BSS โดยดูดน้ำยาออก 7.5 ml
2. เตรียมยา cefazolin 1 g โดยผสม 0.9 % NSS 5 ml ละลายให้เข้ากัน
3. ดูดน้ำยา cefazolin ที่ละลายแล้วจำนวน 2.5 ml (ซึ่งมีตัวยา 500 mg) ใส่ในขวด BSS ในข้อ 1 จะได้ยาหยอดตาจำนวน 10 ml ซึ่งมี cefazolin 500 mg สารละลายทั้งหมด 10 ml (50mg/ml)

หมายเหตุ : วันหมดอายุ คือ 7 วันหลังผสม และเก็บในตู้เย็น ถ้าจ่ายยาให้ผู้ป่วยกลับบ้านต้องใส่กล่องน้ำแข็งด้วย

2. Amikin eye drop 50 mg/ml (5%)

Amikin 250 mg/ 2 ml	1 vial
BSS eye drop 15 ml	1 ขวด

วิธีการเตรียม

1. ดูดน้ำยา BSS 3 ml ลงในขวดยาหยอดตา (ถ้ามีขวด sterile)
2. ดูด Amikin ซึ่งเป็น solution ปริมาตร 2 ml ทั้งหมดใส่ในขวด BSS ในข้อ 1 จะได้ยาหยอดตา จำนวน 5 ml ซึ่งมี amikin 250 mg ในสารละลายทั้งหมด 5 ml

หมายเหตุ : วันหมดอายุ คือ 7 วันหลังผสม และเก็บยาในตู้เย็น ถ้าจ่ายยาให้ผู้ป่วยกลับบ้านต้องใส่กล่องน้ำแข็งด้วย
ในกรณีไม่มีขวด sterile ใช้ขวด BSS eye drop ดูดน้ำยาออก 12 ml ให้เหลือ 3 ml

3. Fortum eye drop 50 mg/ml

Fortum 1 gm (ผงแห้ง)	1 vial
BSS eye drop	15 ml
0.9 % NSS 5 ml	1 อัน

วิธีการคำนวณ : ตาม order แพทย์ กำหนดให้ยาหยอดตา 1 ml มี fortum 50 mg
ดังนั้น ขวด BSS eye drop 15 ml จะมี Fortum 750 mg
ละลายผงยา fortum 1 gm โดยใช้ 0.9% NSS จำนวน 5 ml
ต้องการ fortum 750 mg ต้องใช้ 0.9% NSS จำนวน 3.75 ml

วิธีการเตรียม

1. ดูดน้ำยา BSS ออก จำนวน 3.75 ml
2. ละลายผงยา fortum 1 gm โดยใช้ 0.9% NSS จำนวน 5 ml เขย่าจนละลายหมด
3. ดูดน้ำยา fortum ที่ละลายแล้วจำนวน 3.75 ml (ซึ่งมีตัวยา 750 mg) ใส่ในขวด BSS ในข้อ 1 จะได้ยาหยอดตาจำนวน 15 ml ซึ่งมี fortum 750 mg สารละลายทั้งหมด 15 ml (50mg/ml)

หมายเหตุ : วันหมดอายุ คือ 7 วันหลังผสม และเก็บในตู้เย็น ถ้าจ่ายยาให้ผู้ป่วยกลับบ้านต้องใส่กล่องน้ำแข็งด้วย

4. 0.2% Amphotericin B Ophthalmic solution (2mg/ml)

Amphotericin B	1 vial
BSS eye drop	15 ml
0.9 % NSS 5 ml	1 อัน

วิธีการเตรียม

1. ผสม Sterile Water 10 ml ใน Amphotericin B 50 mg injection เขย่าจนละลายเข้ากัน
2. ดูด Amphotericin B solution 2 ml ลงในขวดชาตา (ขวด sterile สีชา)
3. เติม BSS 3 ml ลงในข้อ 2 เขย่าผสมให้เข้ากัน

หมายเหตุ : วันหมดอายุ คือ 7 วันหลังผสม และเก็บในตู้เย็น ถ้าจ่ายยาให้ผู้ป่วยกลับบ้านต้องใส่กล่องน้ำแข็งด้วย